

Právní ochrana dítěte je významnou a důležitou oblastí rodinného práva s ohledem na vysokou společenskou potřebu úpravy této problematiky a související nutnost existence účinných právních nástrojů k zajištění ochrany zájmů dětí, zejména v případech rozpadu manželství, konfliktu mezi zájmy rodičů a nemožnosti jejich dohody, kdy je zapotřebí efektivní a rychlé ingerence ze strany státu. Úroveň právní ochrany dítěte v jednotlivých státech a účinnost této ochrany je odrazem kulturní a společenské vyspělosti daného státu. Současně však jde o právní oblast, kde hrají významnou roli kulturní a společenské odlišnosti a specifika daného státu, ať již jde o rozdílný náhled na problematiku přípustnosti rozvodů manželství, ale i jiné otázky. Vzhledem k těmto kulturním odlišnostem a specifikům, které vyskytují i mezi jednotlivými členskými státy Evropské unie, je unifikace a harmonizace oblasti právní ochrany dítěte v některých případech značně problematická. Přesto se podařilo přijmout a schválit některé normy upravující danou problematiku na úrovni mezinárodní i komunitární.

Nařízení Brusel IIa spolu s Haagskou Úmluvou o ochraně dětí a Haagskou úmluvou o mezinárodních únosech dětí jsou dle mého názoru dostatečnou právní úpravou obsahující téměř všechny významné aspekty právní ochrany dětí. Nelze opomenout ani nařízení Brusel I, které upravuje otázku výživného.

Tyto právní normy však na druhou stranu obsahují převážně procesněprávní předpisy, hmotné právo je v nich zmíněno pouze okrajově a výklad a zakotvení většiny základních hmotněprávních pojmů zůstává zakotven pouze ve vnitrostátním právu jednotlivých členských států. Jako problém se nicméně jeví nízký počet států, které ratifikovaly Haagskou úmluvu o ochraně dětí, čímž je omezena faktická vymahatelnost práv v ní stanovených.

Hlavním přínosem Haagské úmluvy a nařízení Brusel IIa je stanovení pravidel pro uznávání a výkon rozhodnutí ve věcech rodičovské zodpovědnosti. Nařízení má důležitý význam také proto, že určuje, že rozhodnutí ve věcech rodičovské zodpovědnosti vydaná v jakémkoli členském státě jsou uznatelná a vykonatelná v jakémkoli jiném členském státě, aniž by byla vyžadována vzájemnost, která byla do této doby požadována v rámci mezinárodních smluv upravujících problematiku uznání a výkonu rozhodnutí. Významným přínosem těchto norem je rovněž zakotvená nutnost spolupráce jednotlivých ústředních orgánů členských států, která by měla výrazně

urychlit soudní řízení, a dále možnost navrácení protiprávně přemístěného a zadržovaného dítěte do státu obvyklého původu.

Oblast mezinárodního práva soukromého se nadále dynamicky rozvíjí, tak aby adekvátně reflektovala společenské změny, které nastaly v důsledku liberalizace pohybu osob a zvyšujícího se výskytu manželství s mezinárodním prvkem. Zejména na komunitární úrovni je ve fázi návrhu několik projektů. Zároveň se také Haagská konference mezinárodního práva soukromého věnuje tvorbě nových právních předpisů v oblasti rodinného práva. Rada EU v projednává novelu nařízení Brusel IIa, ta by se ale měla věnovat převážně věcem manželským.

V současné době rovněž probíhá jednání o nové komunitární úpravě výživného. Mělo by se jednat o úmluvu, která by upravovala nejen administrativní spolupráci států při vymáhání výživného, ale také pravidla pro uznání a výkon rozhodnutí o výživném, stejně tak jako kolizní normy. Hlavním cílem této nové úmluvy je usnadnit a urychlit přeshraniční vymáhání výživného. V souvislosti s přijetím připravované haagské úmluvy by mělo rovněž dojít k přijetí nového komunitárního nařízení upravujícího oblast výživného.

Evropské společenství i Haagská konference mezinárodního práva soukromého v současné době usilují o stále hlubší unifikaci pravidel mezinárodního práva soukromého a procesního v oblasti rodinného práva. Jednotná pravidla spolu se systémem uznávání a výkonu rozhodnutí by měly přispět ke zvýšení právní jistoty ve všech členských státech EU a současně také k usnadnění řešení rodinných sporů, které mají velice často negativní dopad na sporné strany, přičemž tento účinek bývá nejsilnější zejména ve vztahu k nezletilým dětem, jichž se tyto spory také velmi často týkají. Na druhé straně by velké množství právních předpisů upravujících danou problematiku mohlo vést k roztržiténosti právní úpravy, z čehož by mohly vznikat konflikty jednotlivých norem a vzájemná nepřehlednost všech pramenů. Nastíněným problémům by bylo možné předejít přijetím jedné unifikující normy, která by zahrnovala všechny otázky spadající pod oblast rodinného práva, jak procesněprávní, tak hmotněprávní.

Cílem této práce bylo podat přehled nejvýznamnějších právních pramenů, které se týkají právní ochrany dítěte a to jak z hlediska českého práva, tak z hlediska práva komunitárního. Domnívám se, že tento cíl se mi podařilo naplnit.